

Til beslutningsforslag nr. B 46. Betænkning afgivet af Uddannelsesudvalget den 20. april 1999

Betænkning

over

Forslag til folketingsbeslutning om et udviklingsprogram for fremtidens ungdomsuddannelser

Udvalget har behandlet beslutningsforslaget i nogle møder og har herunder stillet spørgsmål til undervisningsministeren, som denne har besvaret skriftligt og mundtligt.

Endvidere har udvalget modtaget en skriftlig henvendelse fra Dansk Arbejdsgiverforening.

Undervisningsministeren har over for udvalget givet tilsagn om,

- at udvalget vil blive orienteret om de større forsøg og udviklingsarbejder, der indgår i udviklingsprogrammet,
- at udvalget vil blive orienteret om særligt interessante resultater, der opnås undervejs i udviklingsperioden,
- at der vil foreligge en samlet evaluering af udviklingsprogrammet omkring 2004,
- at det ikke er tanken, at debatten om ungdomsuddannelser skal begrænses af iværksættelsen af udviklingsprogrammet, og
- at der ved ændringer i gældende regler kan foregå en løbende opfølgning af resultater fra udviklingsprogrammet.

I øvrigt har ministeren i sit talepapir til brug for besvarelsen af samrådsspørgsmål A oplyst følgende:

»Forslaget om at iværksætte et udviklingsprogram for fremtidens ungdomsuddannelser skal ses i sammenhæng med de netop vedtagne love om ændring af henholdsvis erhvervsuddannelsesloven og lov om erhvervsgrunduddannelser samt lovforslagene vedrørende afskaffelse af egnethedserklæringen ved ansøgning om optagelse til de gymnasiale uddannelser og om ændring af 10. klasse – og herunder styrkelsen af uddannelses- og erhvervsvejledningen.

Det overordnede formål med denne samlede indsats er at få – så vidt muligt – alle unge til at begynde på en ungdomsuddannelse og at reducere frafaldet fra uddannelserne mest muligt. Som bekendt er det regeringens mål, at 95 pct. af en ungdomsårgang skal have en ungdomsuddannelse, og at 50 pct. skal have en videregående uddannelse.

Jeg forventer, at erhvervsuddannelserne – og ikke mindst de tekniske erhvervsuddannelser, bl.a. gennem en styrket rekruttering – yder et meget væsentligt bidrag til opfyldelse af denne målsætning. En realisering af det overordnede formål forudsætter imidlertid også fornyelse i de øvrige ungdomsuddannelser, større fleksibilitet mellem uddannelserne, styrkelse af overgangene fra grundskole til ungdomsuddannelse og fra ungdomsuddannelse til videregående uddannelse.

Disse mål med udviklingsprogrammet har jeg tidligere uddybet i svar på spørgsmål fra Uddannelsesudvalget, bl.a. i svar på spørgsmål 2 med en omtale af f.eks. behovet for:

- skærpelse af uddannelsernes identitet,
- større fleksibilitet mellem uddannelserne med mulighed for at gå på tværs, f.eks. mellem erhvervsuddannelserne og de erhvervs-gymnasiale uddannelser,
- fornyelse i undervisnings-, arbejds- og evalueringsformer
- styrkelse af lærernes kompetenceudvikling,
- styrkelse af vejledningen,
- bedre progression i undervisningen ved overgang fra grundskole til ungdomsuddan-

nelse og fra ungdomsuddannelse til videregående uddannelse og

- styrkelse af elevansvarlighed og demokratisk medindflydelse.

Når udvalget ønsker en nærmere afklaring af, hvilke typer af forsøg der kan tænkes afholdt under udviklingsprogrammet, må jeg gøre opmærksom på, at programmet ikke primært er et forsøgsprogram. Som en del af udviklingsprogrammet vil der naturligvis kunne gennemføres forsøg, men jeg forventer, at den væsentligste fornyelse sker i form af udviklingsarbejde, der ikke forudsætter forsøg, der indebærer fravigelse fra gældende uddannelsesregler. En af undtagelserne herfra knytter sig til de forsøg på erhvervsuddannelsesområdet, som går forud for iværksættelse af den netop vedtagne ændring af erhvervsuddannelsesloven. Her skal der gøres forsøg dels med de tekniske erhvervsuddannelser og dels med deres sammenhæng til de erhvervsgymnasiale uddannelser.

Jeg er overbevist om, at det i øvrigt ikke er hensigtsmæssigt på forhånd at lægge sig fast på, hvilke konkrete forsøg der bør gennemføres. I den nuværende fase bør vi koncentrere os om programmets overordnede mål, rammer og indsatsområder, som i næste fase bliver konkretiseret i dialog med interessenterne på området. Herefter vil det være op til de enkelte skoler at tage initiativ til de konkrete aktiviteter, der skal til for at realisere målene.

Mine hidtidige overvejelser drejer sig derfor primært om de overordnede mål, rammer og indsatsområder. Det almene gymnasium bør have en central placering i udviklingsprogrammet. Udgangspunktet – der er fælles med de erhvervsgymnasiale uddannelser – er, at der skal være klarhed over uddannelsernes identitet, hvilket indebærer, at der sættes fokus på studiekompetencen med vægt på faglighed og på udvikling af samspillet mellem faglige, almene, personlige og sociale kvalifikationer. Dette mål er centralt og skal ses i sammenhæng med målene vedrørende overgangene mellem uddannelsesniveauerne samt samspillet med de øvrige ungdomsuddannelser.

Angående samspillet mellem uddannelserne kan man forestille sig, at der vil være behov for at afprøve mulighederne for, at den enkelte elev kan vælge et valgfag fra en anden gymnasial uddannelse. F.eks. at en elev på matematisk linie i det almene gymnasium vælger et valgfag på htx

- eller omvendt. Sådanne muligheder ser jeg gerne afprøvet.

Desuden kan det overvejes, om der i tyndt befolkede områder kan være behov for at afprøve nogle særlige samarbejdsmodeller, som tillader de enkelte uddannelser at fastholde deres profil.

For at realisere disse mål er der for det almene gymnasium behov for en indsats på bl.a. følgende områder:

1. Udvikling af nye tilrettelæggelses-, undervisnings- og arbejdsformer, hvor målet er, at skolerne benytter fleksibiliteten i den ny gymnasiebekendtgørelse, der efter planen skal træde i kraft fra det kommende skoleår, og som bl.a. ophæver fagenes ugetimetal til fordel for en årsnorm i de enkelte fag. På dette indsatsområde er der derfor primært behov for udviklingsarbejde, som bl.a. kan omfatte nye principper for skemalægning, brug af lærerteam, blok dage, projektperioder, øget brug af IT i undervisningen samt styrkelse af samarbejdet med erhvervslivet.

Under dette indsatsområde vil der være behov for forsøg og udviklingsarbejde, som omfatter skoler som helhed, samtlige lærere og samtlige elever. Vi har i øjeblikket gode tilløb til sådanne »totalforsøg«, bl.a. på Dronninglund Gymnasium, hvor alle klasser og lærere fra det kommende skoleår indgår i et skoleudviklingsprojekt, der bl.a. indeholder brug af lærerteam, tværfaglig undervisning, projektarbejde og nye principper for skemalægning. Det er karakteristisk for den type udviklingsarbejde, at det sigter mod at skulle omfatte den enkelte skole som helhed. Mit mål er, at samtlige gymnasier tager fat på denne opgave og finder frem til de særlige organiseringsformer, der passer til de lokale forhold.

Som en del af et sådant udviklingsarbejde vil det være naturligt at lægge vægt på en decentral pædagogisk beslutningsproces. Derfor vil det i denne sammenhæng være oplagt at afprøve nye beslutnings- og ledelsesformer – som meget vel kan omfatte hele skolen.

Intensiv brug af IT er også et eksempel på et tema, som kan danne grundlag for forsøg og udviklingsarbejde, der omfatter en hel skole. Eksempelvis kan det nævnes, at Holstebro Gymnasium arbejder med en sådan plan som opfølgning på skolens hidtidige IT-forsøg, »Den elektroniske Skole«.

2. Faglig udvikling og fordybelse, med vægt på

- udvikling af fagenes indhold,

- præcisering af mål med undervisningen i de enkelte fag og undervisningsforløb med henblik på en øget frihed i tilrettelæggelsen,
- præcisering af de enkelte fags studieforberedende indhold og
- styrkelse af faglig rådgivning og vejledning af den enkelte elev.

Også inden for dette tema vil det være naturligt at gennemføre forsøg, som omfatter hele skoler, f.eks. udvikling af nye evaluerings-, vejlednings- og rådgivningsformer, bl.a. som opfølgning på arbejdet med elevernes uddannelsesplan i folkeskolen.

3. Samspil mellem fagene, herunder

- fortsættelse og udbygning af forsøg og udviklingsarbejde med fagpakker på matematisk linje,
- afprøvning af nye fagpakker eller bindinger mellem valgfagene på både matematisk og sproglig linje og
- afprøvning af nyt samspil mellem fagene i form af fagpakker, der kan indeholde valgfag, fag fra fællesfagsrækken eller fag fra andre uddannelser, f.eks. med det formål at styrke forudsætninger og interesse for tekniske og naturvidenskabelige uddannelser.

4. Forsøg med nye evaluerings- og prøveformer, som afspejler udviklingen i undervisnings- og arbejdsformerne, herunder

- prøver, der bygger på bl.a. projektarbejde i et eller flere fag,
- fleksibilitet med hensyn til tidsmæssig placering af prøver og
- øget brug af computer ved eksamen.

5. Overgang fra grundskole til gymnasium, hvor emnerne f.eks. kan være

- præcisering af fagenes kompetenceområder og indgangsniveau i de enkelte fag,
- præcisering af krav for beståelse af optagesprøver og
- styrkelse af vejledningen og arbejdet med uddannelses- og handleplan.

6. Overgang til videregående uddannelse, hvor dialogen mellem uddannelsesniveauerne bør udbygges. Af hensyn til den faglige progression bør der lægges vægt på en præcisering af fagenes kompetenceområder. Det kan overvejes at foretage en kortlægning af relationerne mellem

- forventninger om reelle kompetenceforudsætninger ved påbegyndelse af videregående uddannelse,
- de formelle optagelseskrav samt

- de kompetencer, der udvikles i de adgangsgivende uddannelser.

7. Fleksibilitet, påbygning og merit.

Såvel udviklingsprogrammet som reformen af de tekniske erhvervsuddannelser indebærer et behov for større fleksibilitet i uddannelserne, studiekompetencegivende påbygning til unge i erhvervsuddannelserne og forbedrede meritmuligheder i forbindelse med uddannelsesskift. Mulighederne bør afprøves og udvikles gennem forsøg.

8. Elevansvarlighed og demokrati, herunder:

a. Udvikling af elevernes valgkompetence:

Der vil være behov for udbygning af elevernes uddannelsesplan kombineret med faglig og uddannelsesmæssig vejledning med henblik på at styrke grundlaget for beslutning om eventuelt uddannelsesskift eller overgang fra 1.g til 2.g, fra 2.g til 3.g og fra 3.g til videregående uddannelse.

b. Demokrati i skolen:

Der tages initiativer til styrkelse af de demokratiske beslutningsprocesser gennem udvikling af elevernes ansvarsbevidsthed og medindflydelse på undervisningen og øvrige aktiviteter på skolen.

Denne indsats forudsættes understøttet af et kommende lovgivningsinitiativ, der vil styrke demokratiet i store dele af uddannelsessystemet. Som eksempel vil initiativet på det almen-gymnasiale område medføre, at eleverne vil blive inddraget i skolens demokratiske beslutningsprocesser på det enkelte gymnasium, ved at eleverne sikres repræsentation i alle råd og udvalg (dog ikke pædagogisk råd). Endvidere vil elevrådernes kompetence blive fastsat, og elevrådets arbejdsforhold bliver sikret ved tildeling af et fast lokale og nødvendige kontorfaciliteter.

Initiativet vil samtidig kunne rette op på den skævhed, der i dag må konstateres i elev- og studenterindflydelse fra uddannelsesområde til uddannelsesområde. Således er der eksempelvis kun brug for enkelte justeringer på erhvervs-skoleområdet og folkeskoleområdet, mens områder som erhvervsgrunduddannelsen og social- og sundhedsuddannelserne har behov for en væsentlig styrkelse af elevrepræsentationen for at blive bragt op på et tilsvarende niveau.

Det er mit håb, at der på baggrund af dette initiativ vil være interesse for at iværksætte forsøg, som ændrer og udbygger ledelsesstrukturen, som vi kender den i dag, eller som vil bygge vi-

dere på den elevindflydelse, som lovinitiativet her lægger op til.

Det er mit håb, at dette lovgivningsinitiativ vil skabe interesse for en øget inddragelse af eleverne i beslutningsprocesserne og dermed en videreudvikling af ledelsesstrukturen.

9. Kompetenceudvikling.

For at styrke grundlaget for gennemførelse af den faglige og pædagogiske fornyelse vil en vigtig del af udviklingsprogrammet lægge vægt på lærerudvikling, lederudvikling og skoleudvikling.

Det er meget vanskeligt at forudse, hvor omfattende udviklings- og forsøgsvirksomheden bør være for at realisere disse mål. Langt de fleste ændringer forventer jeg realiseret løbende gennem den praksisændring, udviklingsprogrammet gerne skal medføre i kraft af en række forskellige aktiviteter, f.eks. undersøgelser, kortlægninger, studiekredse, efteruddannelse, konsulentbistand, udviklingsarbejde osv. Også forsøgene vil spille en vigtig rolle, ikke mindst med hensyn til nye evaluerings- og eksamensformer samt med hensyn til udvikling af fagene og samspillet mellem fagene.

Det er min hensigt, at der i tilknytning til konkretiseringen af udviklingsprogrammet skal fastlægges en plan for evaluering af programmets resultater – dels i forhold til det enkelte uddannelsesområde, dels i forhold til ungdomsuddannelserne som helhed. Jeg forventer, at væsentlige dele af udviklingsprogrammet først vil kunne iværksættes i skoleåret 2000-2001, og at en række projekter i programmet vil have en treårig gennemførelsesperiode. Hertil kommer yderligere ét år i de tilfælde, hvor et forsøg skal omfatte to gennemløb. Evalueringen kan formentlig forberedes og påbegyndes parallelt med programmets iværksættelse, og jeg er indstillet på at orientere Uddannelsesudvalget om programmets forløb og om evalueringen, når der foreligger væsentlige oplysninger og resultater.

Det er imidlertid vigtigt at understrege, at forslaget til folketingsbeslutning drejer sig om et udviklingsprogram – ikke forsøg. Det er, fordi det skal være muligt undervejs i programperioden at foretage ændringer i eksisterende uddannelser på særlige områder, f.eks. vedrørende eksamens- og prøveformer og undervisningens tilrettelæggelse.

Det er vigtigt, at programmet får lov til at løbe så lang tid, at det er muligt at lave evaluering af et samlet 3-årigt gennemløb. Der kan således først laves en foreløbig evaluering af en samlet periode i skoleåret 2003-2004.«

Herefter indstiller *udvalget* beslutningsforslaget til *vedtagelse uændret*.

Et mindretal (Socialistisk Folkepartis medlem af udvalget) finder det vigtigt, at det med undervisningsministerens tilkendegivelser over for Uddannelsesudvalget er slået fast, at der vil være meget vide rammer for det udviklingsarbejde, der kan komme i gang på baggrund af beslutningsforslaget. Da der i forvejen er et forsøgsarbejde i gang inden for hf, og da der på tilsvarende måde har været en del udviklingsarbejde i gang inden for htx og hh, finder mindretallet det vigtigt, at det inden for det gymnasiale område især bliver i det almene gymnasium, der kommer til at foregå et udviklingsarbejde. I denne forbindelse lægger mindretallet vægt på, at der skal være så få begrænsninger som muligt, og at der sker et udviklingsarbejde med fagene, herunder forsøg med nye fag, sammenlægninger af fag m.v., med undervisnings- og evalueringsformer, og med udvikling af ledelses-, samarbejds- og demokratiformer, hvor hele skoler indgår. Mindretallet lægger også vægt på, at der sker et udviklingsarbejde, så det sikres, at flest muligt unge får en ungdomsuddannelse. I den forbindelse er det vigtigt, at der sker en videreudvikling inden for den pædagogik, som kombinerer det praktiske og boglige med udgangspunkt i elevernes egne forudsætninger.

Peder Sass (S) Hans Peter Baadsgaard (S) fmd. Jeppe Kofod (S) Frode Sørensen (S)
Carsten Hansen (S) Aage Frandsen (SF) Susanne Clemensen (CD) Elisabeth Arnold (RV)
Søren Kolstrup (EL) Anders Mølgaard (V) nfmd. Hanne Severinsen (V)
Else Winther Andersen (V) Ellen Kristensen (V) Brian Mikkelsen (KF)
Knud Erik Kirkegaard (KF) Christian H. Hansen (DF) Tove Videbæk (KRF)

Fremskridtspartiet havde ikke medlemmer i udvalget.